

BOKKEPOOT

nummer 245 • december 2021

Behoud door gebruik

Festival de Loire 2021

Wet- en Regelgeving Binnenvaart
De aanhouder wint

Historie
Van houten naar
ijzeren westlanders

het Historisch
Bedrijfsvaartuig

Portugal steelt de show met een drietal prachtig beschilderde oude vissersscheepjes. Op de foto de Chigadinho uit 1875, met vrolijke bemanning

Festival de Loire 2021

Een vijfdaags evenement tussen twee bruggen op een schuin aflopende kade van anderhalve kilometer waar meer dan een half miljoen mensen op afkomt. Kan dat? Ja, dat kan, en dat gebeurt in Orleans, aan de Loire. Een afvaardiging van de LVBHB was er ook en dat begon op het Lauwersmeer.

*Auteur Frank Ratelband
Foto's Nicole Haas en Frank Ratelband*

Een stand en drie scheepjes

Van 22 tot en met 26 september vond voor de tiende keer het tweejaarlijkse Festival de Loire plaats. Mijn vrouw Nicole en ik werden gevraagd de Nederlandse inzending voor het festival te verzorgen: een stand op de wal en drie kleine schepen in het water. Al vrij snel vonden we drie scheepseigenaren die het leuk vonden om hun scheepje over de weg naar Orleans te laten brengen. Scheepje? Ja, de Loire is in dat deel ondiep en dat betekende dat er geen al te grote schepen naartoe konden. Het transport moest over de weg, waardoor schepen met een vaste mast ook niet meekonden. Helaas viel daardoor onze spekbak, de *HN21*, af.

Wat we wel vonden waren een zalm-schouw, de *SNE3* van Feite en Anja Kooistra, een fuikenbootje, de *HN1* van de Stichting Hoornse Schouw, en een Sta-verse jol. De jol viel al vrij snel af, omdat de eigenaar zich niet wilde laten vaccineren tegen COVID-19. Dus, en we hebben het nu over juli van dit jaar, moest er nog een derde schip gevonden worden. En daar kwam de LVBHB om de hoek kijken.

Lauwersmeer

Ik ging met de *HN21* naar de reünie op het Lauwersmeer, achteraf een van de meest bijzondere reünies ooit. Ik lag achter mijn dreg over de verzamelde vloot uit te kijken en daar komt zomaar Ton Krom

De zalmshouw moet geroeid en geboemd worden om tegen de sterke stroom op te komen. Arie kijkt of er geen oplopers zijn

Ton en Frank genieten van een 'petit coup' in het zonnetje

met zijn Hollandse boot voorbij zeilen. Die Hollandse boot is de *Jozef*, de bijboot van Tons klipperboot *Maria*. 'Hé Ton, heb je zin in een reisje naar Frankrijk met je boot?' Veel tijd had hij niet nodig om te besluiten dat hij daar zeker zin in had. Zo kwam het dat er een afspraak gemaakt werd om de *Jozef* en de twee andere scheepjes op vrijdag 17 september uit het water te halen. Dat gebeurde aan de loswal naast Pils Stofberg in Enkhuizen. Peter Boots, van het gelijknamige bergingsbedrijf, takelde de schepen vakkundig op zijn vrachtwagen en kondigde daarbij aan dat het festival hem zo leuk leek dat hij besloten had om de hele week in Orleans te blijven.

De aanloop

De schepen werden op maandag 20 september in Orleans gelost en te water gelaten. De stand werd de volgende dag opgebouwd en op woensdag was onze ploeg compleet. Die bestond niet alleen

uit de scheepseigenaren plus aanhang; we hadden ook zeilmaker Hans van Wijk erbij, René Godvliet de haringroker, Ad van Vliet met zijn Goudse kaaswinkeltje en Erik Smit met zijn nautische diorama's. In totaal waren we met zeventien personen en iedereen was min of meer traditioneel uitgedost. Voor mij een mooie gelegenheid om mijn antieke Urker werkpak weer eens aan te trekken. Op woensdag 22 september ging het festival officieel van start met een bevolgen toespraak van de burgemeester, die het belang van het festival voor de stad nog eens benadrukte (zie kader).

Feest!

Van woensdag tot zondag was het feest. Op de rivier waren alle dagen honderden schepen heen-en-weer aan het bomen, stomen, zeilen en roeien. En als ze niet aan het varen waren, lagen ze aan de wal en waren ze te bezichtigen. Stroomafwaarts ging dat varen natuurlijk prima.

Maar, in tegenstelling tot tien jaar geleden, toen de Loire een traag, kalm kabelend stroompje was, was hij nu een hard stromende rivier waar ik niet tegenop kon roeien met het fuikenbootje. Dat kwam omdat het ook in Frankrijk veel geregend had en al dat water via de Loire naar zee werd afgevoerd.

Op de kade stonden tientallen stalletjes waar nautische- en behoudsorganisaties zich presenteerden, maar ook touwslagers, houtbewerkers, kuipers, en eigenlijk alles wat met de Loirevaart te maken had. Op de aangrenzende straat, parallel aan de kade, stonden tientallen kraampjes met de heerlijkste gerechten: wijnen, bier, kazen, oesters, schaal- en schelpdieren, etcetera. Alle dagen was het druk. Deze keer wat minder dan normaal vanwege corona, maar toch altijd nog goed voor zo'n half miljoen bezoekers. Heel bijzonder was het opvallend grote aantal schoolklassen dat onder

Het Hollandse dorpje op de kade is een grote publiekstrekker

Fransen zijn gek op gerookte haring. René's rookketel zorgt voor een sfeervol tafereel in het tegenlicht van de ondergaande zon

De Hollandse boot van Ton zeilt stroomopwaarts (met het motortje bij)

begeleiding van hun leraren door het festival liep. De kinderen leerden zo over hun geschiedenis, en tegelijkertijd werd hun het belang van een schone omgeving bijgebracht. Vrijdag was er een indrukwekkende, muzikale lichtshow, waarin de Loireschepen hoofdrolspelers waren. En op zaterdag een fantastisch, spetterend vuurwerk! Op maandag kwam Peter Boots weer aanrijden met zijn vrachtwagen en werden de schepen weer ingeladen en naar huis gebracht.

Loireschepen

In Nederlandse ogen zijn Loireschepen geen hoogtepunt van scheepsbouwkunde. Het zijn eigenlijk een soort opgeboeide vloten, waarvan het voorkomen sinds de Romeinse tijd weinig veranderd is. Het zijn platbodems, wat het mogelijk maakt om op de vaak erg ondiepe Loire te kunnen varen. Ik moest denken aan het Romeinse Swammerdam-schip dat enige decennia geleden opgegraven is en dat een treffende gelijkenis vertoont met de Loireschepen. Plat met een oplopende kop en kont. Daarbij komt dat de schepen ruw in elkaar getimmerd zijn en over het algemeen niet langer meegaan dan zo'n

twintig jaar. (Maar ja, je bent te gast dus je houdt je kritiek voor je.) Ze zijn voorzien van een vierkant getuigd zeil dat kan helpen om stroomopwaarts te komen. De meeste voortgang stroomopwaarts zit 'm echter in het vormen van een aan elkaar gekoppelde 'trein' van schepen, die door tientallen mannen op de boegen van de schepen wordt voortgeboemd. Een imposant gezicht!

De grootste schepen zijn de 25 meter lange *chalands*, schepen van rond de 20 ton met een wit of rood zeil, die gebruikt werden voor goederentransport. De *toue* is kleiner, 10 tot 15 meter, en werd vooral door vissers gebruikt. Ze kan 'cabanée' zijn (met een hut). Dan is er nog de *fûtreau*, 6 tot 11 meter, die gebruikt werd door vissers maar ook dienst deed als overzet- en passagiersboot. De kleinste Loireboot is de *plate de Loire*, een roeibootje van een meter of vijf.

Van de zeventiende tot de negentiende eeuw, toen er nog weinig bruggen waren, was de Loire de belangrijkste handelsroute voor het vervoer van goederen, maar ook voor de bewoners van de Loire-

Franse Loire-schepen: imposant, maar weinig verandering sinds Julius Caesar

Een chaland, met een futreau in zijn kielzog, vaart de Loire op

dorpen. Hennep, tufsteen, kalksteen, specerijen, wijn en meer werd van het ene eind naar het andere eind van de rivier getransporteerd, tussen Orléans en Nantes. De rivier was ook een leverancier van vis: zalm, snoek en snoekbaars waren in overvloed aanwezig. Net als in Nederland zijn er tegenwoordig diverse organisaties die met (replica's van) de traditionele boten deze periode in leven houden. ■

Een stand op de wal en drie kleine schepen in het water

Hoe ontstond het festival? Eind vorige eeuw was de relatie tussen de stad Orleans en de rivier de Loire slecht. De stad had zich van de rivier afgekeerd, richting de noordelijk gelegen snelweg, en het gebied langs de kade was tot een vervallen rafelrand verworden waar je 's avonds liever niet kwam.

Dat was een doorn in het oog van burgemeester Serge Grouard en hij besloot de relatie met de rivier te herstellen. De kade en de gebouwen ondergingen een opknopbeurt zodat alles er weer mooi uitzag. Maar dat was niet genoeg. Om een statement te maken besloot het gemeentebestuur iedere twee jaar een nautisch festival te organiseren rond de rivier met zijn typische Loireschepen. In 2003 vond het eerste festival plaats en dat was een enorm succes. Bij iedere volgende editie werd een land uitgenodigd om zich op de kade en met schepen in de rivier te presenteren. Tien jaar geleden, in 2011, was Nederland gastland met tientallen boeiers, tjotters, zalmschouwen en boerenplatten. Dit jaar werd ieder land dat ooit gastland was geweest uitgenodigd om met een kleinere afvaardiging aanwezig te zijn. Zo werd deze tiende editie een mooi internationaal evenement, waar Spanje, Portugal, Italië, Engeland, Duitsland, Polen en Nederland met schepen en een stand aanwezig waren.

Het festival wordt georganiseerd door een vaste ploeg mensen, de Evenements Voiles Traditions (EVT), die ook andere nautische festivals in Frankrijk organiseert, zoals het fantastische Semaine du Golfe. Zij coördineren de communicatie met contactpersonen in de diverse landen en zorgen voor de opbouw, organisatie en afbouw van het evenement. Nicole en ik waren tien jaar geleden aanwezig om de Nederlandse contactpersoon, Thedo Fruithof, te helpen met de organisatie van de Nederlandse inbreng. Thedo deed het dit jaar wat rustiger aan, dus wij werden gevraagd om zijn rol dit jaar over te nemen.